

mind a levéltári anyagokban,⁵² mind a korabeli híradásokban⁵³ többször szerepelnek dejtári csempészek – de minden bizonnyal ugyan így vannak ezzel az Ipoly környéki községek, csak rájuk eddig kevesebb figyelem hárult.

Az Ipoly mentén is – csakúgy mint a többi határszakaszon – a csempészás annyira „természetessé” vált, hogy a téma megjelenik a nép által költött dalokban, vagy például a nőgrádszakáli tréfás alakoskodások kedvelt szereplői voltak a csempészek, fináncok, határőrök is.⁵⁴ Szokásban volt, hogy disznótorokban vagy tollfosztáskor megjelentek a *bakuszok*, azaz maskarába öltözött hivatlanok, akik valamilyen humoros jelenetet adnak elő: „*Felöltöznek a bakuszok. Van közöttük két pénzügyőr, vagy katona és a többi három vagy négy »jól« öltözött személy a csempész. Hónuk alatt ruha, cipő, stb. Ezek szállást keresnek és e közben elmondják, hogy hogyan fogták el őket. A vendégek örömmel hallgatják szerencsétlenségüket. A végén a gazda felajánlja éjjeli szállásul a disznópajtát, de ez nekik nem felel meg, tehát továbbmennek. De hogy meg ne fázzanak, a gazda egy-két pohár borral megkínálja őket.*”⁵⁵

Trianon, ami hivatalosan szétválasztott, tulajdonképpen generált egy illegális tevékenységet, ami szükségszerűen újra összekapcsolta az Ipoly mentén és más határszakaszon élőket. A tiltott határátlépésekkel sokaknak megmaradtak a korábbi kapcsolataik, sőt, olyanok is vállalkoztak a csempészésre, akik korábban nem „jöttek-mentek” ezeken az útvonalakon. Ez a kockázatos kereskedés jelentős volt az 1920–1930-as években, de még a II. világháború utáni időszakban is. Napi szinten is jelentős ember és áru vándorolt át a két ország között.

Ezek alapján mondhatjuk, hogy a trianoni határok – amellet, hogy szétválasztották – össze is kötötték az itt élő magyarságot.

Máté György

Csanád és Csongrád megyétől Csongrád-Csanád megyéig

2020. június 4-ével Csongrád megye nevében változás állt be. Ezen időponttól a megye új neve hivatalosan Csongrád-Csanád megye lett. Ahhoz, hogy megértsük a módosítást, tekintsünk vissza a két egykori megye területi és közigazgatási változásainak rövid történetére. Mindenekelőtt elmondható az, hogy az alföldi megyék kevésbé rendelkeztek a megyerendszer kialakítása óta, amire, mint Szent István király máig fennálló nagy tetteire tekinthetünk, olyan állandó területtel és határokkal, mint a dunántúliak vagy felvidékiek. Erre az említett két megye története ugyancsak példát ad.

52 Az érdekesebb történetek közül kiemelhetjük annak a 100 kg borsnak az átcsempészését, aminek kapcsán a vádlottak más és más történetekkel rukkoltak elő, hogy hogyan került hozzájuk az áru (MNL NML J1212/1937), illetve egy másik ügy, amire szintén szövevényes nyomozás eredményeként derült fény: egy dejtári asszonyt viselete árulta el, pedig hamis néven is próbálkozott (MNL NML J1285/1938).

53 „*Minden faluban két, három banda működik. Dejtár, Patak, Ipolyvece a főfészekai a csempészeknek.*” Világ 1925. december 23. 6. Még a II. világháború után is igen aktívok voltak a dejtáriak – a szomszéd falu, Patak lakosaival egyetemben –, olyannyira, hogy a hatóságoknak komoly razziákat kellett tartaniuk a környéken. Szabad Nógrád 1949. július 7. 4. Lásd még: Nógrádi Népújság 1963. november 27. 5.; Amerikai Magyar Népszava 1982. március 5. 18.

54 Kovács Géza: A bakuszok. Ethnographia LV. 1944. 38–40.

55 Kovács i. m. 39.

A közel majdnem ezer éve (1030, 1030–40 között) alakított két megye történetük során területüket, igazgatási formáikat, nevüket és népességüket tekintve sokat változott. Valójában nem földrajzi tájegységek, nevük történelmi fogalom, azt a területet jelentette, amelyen a két megye létrejött az idők folyamán. Ugyancsak sokat változott a területükön kiépült településrendszer, ám a tatárjárás után újralakult településhálózat fő csomópontjai apróbb változásoktól eltekintve máig ugyanazok. A Dél-Alföld középkor óta legjelentősebb települése, Szeged mellett a mezővárosi, majd városi fejlődés hasonló útját járta be Hódmezővásárhely, Makó és Szentes középkori elődjével, Donáttornyával, és mezővárosi székhely maradt a tatárjárás előtti megyeszékhely, Csongrád is.

A két megye területe a neolit kor óta folyamatosan lakott. A nagy népvándorlás előtti időszak óta a vidéken élt népek már néven nevezhetők. A honfoglalást avar, szláv (abodrit) és bolgár népesség érte meg, amint a helynevek (Csongrád, Gorzsa, Kanizsa, Kurca, Nándor-tó, Nándor-füzes) mutatják.

A honfoglaló magyarok 895-ben jelentek meg megyéink területén. Anonymusnak, a honfoglalás kétes hitelű krónikásának a leírása szerint Szeren (ma Ópusztaszer) tartották össze az „első országgyűlés”-t, ejtették szerét, azaz rendezték el az ország dolgait. Kis kitérőként a település névváltozásairól: az egykori „országgyűlés” helyén alakult ki Szer mezőváros, a Bor-Kalán nemzetség tagjai által lakott hely, egy ideig a középkori megyegyűlések székhelye. A mezővárost a török elpusztította. Tágas határában Pusztaszer falut telepítették, a mezőváros jórészt a Nemzeti Történelmi Emlékpark helyén a Pallaviciniek Sövényházát hozták létre, amelynek nevét az emlékpark kialakításakor Ópusztaszerre változtatták.

A két megye, bár egymás mellett feküdtek, története nem kapcsolódott össze. Csanád megyében az Ajtonyt legyőző Csanád vezérnek, a király rokonának az utódai, a Telegdiak, Makófalviak és Tömpösiak, valamint a csanádi püspökök játszottak meghatározó szerepet. Csongrádban pedig a már említett Bor-Kalán nemzetség családai, főképp a Szeriek vitték a prímet a királyi és nemesi vármegye időszakában egyaránt.

A Maros mindkét oldalára kiterjedő Csanád, nemkülönben a Tisza két oldalára kiterjedő Csongrád megye és lakosai életében a honfoglalás óta az első nagy megrázkódtatást a tatárjárás okozta, amelynek a települések és a lakosság jelentős része áldozatul esett. Sőt, Csongrád megye Duna–Tisza közti homokos részére az 1240-es évek közepén telepítették le a kunokat, és ugyanez következett be Csanád megye Marostól délre fekvő részén. Az előbbi esetben Halas szék központtal etnikai autonómia született, amely a török hódoltság után a dualizmus koráig beékelődve a megyék közé, megbontotta azok egységes rendszerét, amelynek következtében helyenként a megye nagyobb, Tisza jobb parti része a folyótól számítva 10–15 kilométerre zsugorodott. Ugyanekkor került a megyéhez Bács megyéből Szeged, valamint Szabadka, melyen jórészt kunok éltek, ám magyar földbirtokos család hatalma alatt.

A békés fejlődés évszázadaiban a településhálózatban jelentős változások játszódtak le. Gazdasági folyamatok, a nyugat- és dél-európai húspiac igényei kényszerítették ki az al-

Csongrád-Csanád megye címere

földi és benne megyéink középkori településhálózatának megváltozását és a dunántúlitól eltérő formáját, amelyet a török jelenléte teljesen, végletes formában törölt el. A kevésbé életképes településeket a lakosaik elhagyták, az egykori falu területét pedig a szomszédos mezővárosok, falvak lakói pusztaként főképp szarvasmarha-legeltetéssel hasznosították.

A török korról megkezdődtek azok a változások, amelyek a továbbiakban, főképp Csanád megye életében, a XVIII. század második felétől az első világháború végéig tartó időszakot nem tekintve állandósultak területünkön. 1543 farsangjától, Szeged török megszállásának idejétől, miként Ajtony államának leverése előtt, a megyék területe politikailag ismét kettészakadt. A Tisza jobb parti része az 1542 végén, 1543 elején szervezett szegedi szandzsák része lett, a bal parti magyar fennhatóság alatt maradt. Még tíz év sem telt el, és a török 1551–52-es hadjáratai nyomán a Temesvár és a Maros menti városok elestével Csanád megye nagy része ugyancsak a töröké lett, azaz mindkét megye és népe majd 150 évig a Török Birodalomhoz tartozott, amint a szegedi és csanádi szandzsák deftereiből kiderül. Öt szandzsák, a szegedi, a budai (1596-tól az egri), a csanádi, a gyulai és a szolnoki osztozott a mai Csongrád-Csanád megye területén. A legelső irányítási egységek, a náhijék központjai Szeged és Csanád mellett még Csongrád és (Hód)Vásárhely lettek.

Megszűnt a magyar igazgatási rendszer, jóllehet a helyben maradt népet adóztatni a volt magyar birtokosok megbízott katonái Szegedig jártak le. Előfordult három úrnak (török, magyar, erdélyi) az adózás. Mindezt lehetővé tették a mai viszonyainkhoz képest lezáratlan országhatárok. A szarvasmarha-kereskedelem számára ez az állapot nagy lehetőségeket adott.

A világi és egyházi uraik nélkül maradt jobbgátság egy része ugyancsak útra kelt. Számosan mentek uraik után az ország északi, dunántúli és partiumi területeire, akiknek helyét déli szlávok, keletebbre nomádok foglalták el, amelynek következtében máig megváltoztathatatlan, az ország történetét befolyásoló népességcsere játszódott le nemcsak megyénk, hanem az egész Alföld déli részén.

A megye keleti részén a reformáció terjedt el, a nyugatin megmaradt a katolikus vallás. A magyar prédikátorok, és mivel az egyházi hierarchia elmenekült, helyettük a ferences szerzetesek tartották meg a népet kereszténynek és egyúttal magyarnak. Így maradt meg például a XV. század második felétől máig a szegedi alsóvárosi Havi Boldogasszony (Mátyás)-templom folyamatosan a hívők szolgálatában.

A XVII. században, a tizenöt éves háború után a hadjáratok hosszú ideig elkerülték vidékünket. A megyék ekkor sem léteztek. Eszterházy Miklós nádor 1635-ben Csongrád vármegyét Pest vármegyéhez csatolta, 1641–42-ben a nemesi megye Füleken ülésezett, 1647-ben Heves, 1649-ben pedig Borsod vármegyéhez kapcsolták. A népesség nem gyarapodott, ekkor alakultak ki – amelyről már szóltunk – a városok között a nagy pusztabirodalmak, amelyeket legeltetéssel hasznosítottak. Szegedhez például 1642-ben az alábbi puszták tartoztak: Asszonyszállása, Átokháza, Bénihalasa, Bodoglár, Bugac, Csengele, Csólyos, Alsó- és Felsőkömpöc, Majsa, Mérgecs, Alsó- és Felsőmonostor, Móricgátja, Üllés és Tájó. Időközben más pusztákat is béreltek a szegediek. Ez a helyzet állt elő a távoli Debrecen, Kecskemét és Hódmezővásárhely esetében is.

Az 1680-as évekre létrejöttek a török kiűzésének feltételei. Buda felszabadítása után Lotharingiai Károly főherceg vezetésével a szövetségesek Kalocsáig nyomultak előre. Egy seregrész De la Vergne altábornagy vezetésével kivált, és 1686. október 23-án a várat elfoglalva felszabadította Szegedet. Az áhított békére még várni kellett. A Tisza bal parti részén csak Gyula elfoglalásával (1694) érkezett el a béke ideje. A Bánság azonban 1717-ig török kézen maradt.

A török kiűzése után még történtek mélyreható változások. Az 1690-es év sikertelen törökellenes harcai következtében Csernovics Arzén ipeki pátriárka vezetésével 37 ezer szerb család kért letelepedési engedélyt a Délvidéken, amely megyéink déli területét is érintette, azaz főképp rájuk támaszkodva szervezték meg a tiszamárosi határőrvidéket. 1702-ben pedig III. Károly király a Német Lovagrendnek zálogosította el a Jász-Kunságot.

A Rákóczi-szabadságharc leverése után csak lassan indult újra az élet a megyék területén, amit hűen tükröz a közigazgatás megszervezésének története. Bár 1715-ben III. Károly király lehetővé tette Csanád és Csongrád megyék újjászervezését és Szeged szabad királyi városi jogállását, az események csak később indultak be. 1719. május 21-én a király díszes oklevélben adta meg Szegednek a hön áhított szabad királyi város jogállását. Csongrád megye első nemesi közgyűlése 1723-ban, Csanád megyéé pedig 1830-ban ült össze. Többek között azért, mert területükön nem élt annyi nemes, hogy az lehetővé tette volna a korábbi alakulást.

Csongrád megye szegvári székhelye, funkcionált 1760-tól 1883-ig
(MNL Csongrád-Csanád Megyei Levéltára Szentesi Levéltár)

A megyék területében azonban változások álltak be a középkori állapothoz képest. Hódmezővásárhely és környéke Csongrád megye része lett, ellenben elveszítette Magyarkanisza, Szabadka, Zenta városokat és vidéküket, amelyek az 1700-ban szervezett tiszamárosi szerb határőrvidékhez kerültek. Csanád megye ugyancsak így járt. Területének déli, azaz nagyobbik részét a határőrvidékhez csatolták. Ezzel Ugoicsa mellett az ország legkisebb területű megyéi közé került, és a határőrvidék megszüntetése (1751) után a Marostól délre csak Csanád, Nagylak és Sajtény községek területével gyarapodhatott. Csongrád pedig nem kapott vissza semmit. Megelégedhetett a Csanádtól hozzácsatolt Vásárhely tágabb vidékével, Dorozsma pedig a Jász-Kunság része lett. Amíg Csongrád megye népe sikeresen telepítette újra megyéjét, Csanádba jelentős német, szlovák és román betelepítés következett be, és így indulhatott újra az élet.

Íróasztal mellett könnyű az igazgatás térképét átrajzolni. Először II. József király idején következett be, amikor 1786 és 1790 között a központosítás jegyében Békés, Csanád és

*Csanád megye makói székhé-
pülete,
funkcionált 1836-tól 1950-ig*
(MNL Csongrád-Csanád Megyei Levéltára
Makói Levéltár)

csak néhány napig tartott. Szegeden 1918. november végétől 1920 márciusáig francia megszálló csapatok tartózkodtak. Makóra április 27-én jugoszláv, majd román csapatok vonultak be, és a megye területéről szintén csak 1920 tavaszán vonultak ki. Sajátos helyzet jött létre a Tisza–Maros szögében, ahonnan a szerb csapatok csak 1921. augusztus 20-án vonultak ki, 1918 novembere óta tartották megszállva a területet. Szegedről csak igazolvánnyal lehetett átjutni a hídon ez idő alatt Újszegedre. Ezután egyesült újra (augusztus 21.) a két városrész.

Trianon nyomán megyéink nem szenvedtek nagy területi veszteséget. Csanád megyétől Kisiratos, Nagylak, Sajtény és Torna került Romániához, Csongrád megyétől pedig Horgos és környéke. Nagyobb változás az igazgatásban csak Csanád megyében következett be, amelynek nyomán az 1923. évi XXXV. tc. alapján megalakult más megyékhez hasonlóan a Csanád-Arad-Torontál közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegye.

A vármegye igazgatása 1921 és 1923 között sajátosan alakult. Trianon nyomorúsága és a törekvés a korábbi jogviszonyok fenntartására azt eredményezte, hogy a Torontál megyéből hazánkban maradt két járás töredékét fenntartották. Kiszombor székhellyel és Ferencszállás községgel hozták létre a Nagyszentmiklósi járást, Nagyszentmiklós-kiszombori járás néven. A Törökkanizsai járás központja Szőreg lett, ahova Deszk, Klárafalva, Ószentiván, Újszentiván és Kübekháza tartozott. A jugoszláviába került Gyála község külterületének hazánkban maradt részén viták után Gyála-Nagyret néven (170 fő) új községet szerveztek, létrehozva a községi elöljáróságot. Ezáltal az egykori Torontál megyéből kilenc

Csongrád megyéket összevonva a nagyváradi kerülethez csatolták Szegvár igazgatási székhellyel. 1850 szeptemberétől Csongrád megyét és Szegedet a pest-budai kerületbe osztották be, míg Csanád megyét a nagyváradi kerületbe tagolták. 1859-ben Békés és Csanád megyét a nagyváradi helytartósági osztályba sorolták, Csongrád megyét és Szegedet pedig a budaiba. E rendszer 1865-ig maradt fenn. Ekkor visszatértek 1848–49 szereplői. Csanád megyében a főispáni méltóságot a megye jeles nemesi családjának tagja, Návay Tamás kapta, míg Csongrádét Kárász Benő. Családjának nevét viseli ma is Szeged főutcája, a Kárász utca. Végül az 1870. évi 42. tc-re támaszkodva szervezték újjá és véglegesen a közigazgatást, amely ebben az állapotban az első világháború végéig maradt fenn.

A Monarchia-időkben bekövetkezett látványos gazdasági és társadalmi fejlődésről és az első világháború vérvizá-
taráról e helyütt nincs terünk szólni, a
következményekről azonban néhány sa-
játos dolgot megemlítünk. A kommün
(tanácsköztársaság) a megyék területén

község maradt a trianoni ország területén. A megyéhez került az Arad megyei eleki járás Magyarországon maradt része azonos névvel és Elek székhellyel, Almáskamarás, Medgyesbodzás és Medgyesegyháza községekkel, Pusztatottlaka és Nagykamarás helységekkel. Az 1923. évi XXXV. tc. alapján a Nagyszentmiklós-kiszombori, valamint a Törökkanizsai csonka járásokat Torontáli járás néven Kiszombor székhellyel összevonták. Ennek következtében öt járásra (Battonyai, Eleki, Központi [Makói], Mezőkovácsházi és Torontáli) tagolódtott a megye, amely rend 1945-ig állt fenn. Mindezt azért részleteztük, mert a későbbi területi változásokhoz és a megye felosztásához eligazító adatokat nyújtanak.

1945-től az ország Trianon által meghatározott területe állt vissza, ami lényegében nem érintette megyénket. Csanád-Arad-Torontált ezután már csak Csanád megyeként emlegették és írták, 1946-ban pedig Eleket Békés megyébe helyezték, járásának községeit pedig a Mezőkovácsházi járáshoz.

Csongrád megye szentesi székhelye, funkcionált 1883-tól 1950-ig
(MNL Csongrád-Csanád Megyei Levéltára Szentesi Levéltár)

A fennálló országos igazgatási helyzettel, 25 megye, 14 törvényhatósági jogú város, valamint Budapest főváros, a tanácsrendszerre készülődő kommunista vezetés nem elégedett meg. Ezért az alkotmányra (1949. XX. törvény) hivatkozva, igaz, benne részletezés nincs, a 4343/1949. (XII. 14.) MT rendelettel, majd a belügyminiszter (Kádár János) 5.201/11–1/1950. (III. 12.) BM számú rendeletével, amely a minisztertanácsi rendelet hatályba léptetését és végrehajtását rendelte el, a főváros mellett 19 megyét hoztak létre. Számos esetben a megszüntetett megyék nevét is feltüntették az új megyék nevében, mint Győr-Sopron, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár, Borsod-Abaúj-Zemplén esetében. Számos nevet elhagytak. Esztergom és Csanád megye nevét kiejtették. Az előbbi neve egyházi központként, az

utóbbi pedig Csanád vezér nevét örökítve 1950-ben nem bizonyult jó hívószónak. Önálló megyét azonban csak egyet, Csanádot szüntették meg nevének kiiktatásával. Talán mint legkisebb megyét törölték el. Ám Csongrád is csak a törvényhatósági jogú városok mint megyén belüli enklávék lakosságának számával volt nagyobb. A döntéshozókat ma már az ügyről nem kérdezhetjük meg. Talán a pártiratokból majd előkerülnek erre vonatkozó adatok.

Kiss Imre makói polgármester a Csongrád Megyei Tanács alakuló ülésén felszólalt amiatt, hogy a megszüntetett megye neve nem szerepel az új megyenévben. Amint visszaemlékezéseiben írja *„Ilyen irányú kérésemet hamar elintézték azzal, hogy a megye neve Csongrád megyének van bejegyezve, és ezen már nem lehet, de nem is akarnak változtatni, bármennyire kérem és követelem ezt.”* Mindezzel Csanád neve hetven évre kiesett a magyar közigazgatás névtárából, de nem a Csanád megyeiek, főképp a makóiak emlékezetéből.

Csanád megyéből a Központi (Makói) és a Torontáli járás, köznyelven *„torontáli sarok”* került Csongrád megyéhez, míg a Battonyai és Mezőkovácsházi járás, benne az egykori Arad megyei részekkel, valamint Nagykopáncs és Kardoskút a vásárhelyi határból Békés megyéhez került. Békés megye még kapott Bihar megyéből, mégpedig a Cséfa-nagyszalontai járás hazánkban maradt részét, sőt, Szolnok megyéből faszolta Dévaványa és Pusztacseg nagyközségeket. A megye székhelye pedig Békéscsaba lett. A megyét mindenképpen a kommunista rendezés nyerteseként tekinthetjük. Igen jól lobbizott, és minderről máig bölcsön hallgat. A rövid emlékezetűek előtt ma már nem ismeretes anyamegyénk, ahonnan átkerültek, neve. Bizony nagy baj lenne, ha az emberiségnek nem adatott volna meg a felejtés képessége.

Az első tanácstörvény már ezen rendezés jegyében született. A thj. városok, Szeged és Hódmezővásárhely is besorolódtak a megyei szervezetbe. Csongrád megye székhelye 1950. március 15-től Hódmezővásárhely lett egészen 1962. január 1-ig. Talán nincs is még egy megye, amelynek öt városában (Hódmezővásárhely, Makó, Szegvár, Szentes,

Szeged) ma egykori megyeháza áll.

A megye elnevezésének vitája a rendszerváltoztatás idején újra fellángolt. 1989-ben a megyei tanács hivatala kérte a településeket, hogy a megye névváltoztatásának ügyében foglaljanak állást. Nem kívántak nevet változtatni. 1991. június 27-én a főjegyző, Günther Béla levelet írt a településekhez a névváltoztatás kérdésben. Mindössze két hely, Óföldségek község és Makó város közgyűlése kívánta a névváltoztatást Csongrád-Csanád megyére. Egyrészt berögződött a fejekbe a Csongrád név, más-

Csongrád megye szegedi székhéplete, funkcionált 1962-től
(<https://mapio.net/pic/p-130409138/>)

részt nem tudjuk, hogy milyen hálózatok és hogyan működtek közre a Csongrád név maradásával. A helyzetet mutatja Bordány polgármesterének válasza: a névváltoztatás felvetését komolytalannak tartja. Kiszombor felvette Torontál nevének bevételét, ám lemondóan, hogy úgysem valósul meg a három tagú megyenév.

A névváltoztatást is tárgyaló megyegyűlést megelőzően Gilicze János, akkori Makó városi képviselő szerint a szentesi polgármester, Rébeli Szabó József megbízásából Barta László írt Sánta Sándor makói polgármesternek Csanád megye újrafelállítása ügyében, mivel szeretné, ha Szentes lenne újra Csongrád megye székhelye, Csanád pedig Makó. Giliczéék, köztük a „legmakaiabb makai”, Tóth Ferenc tárgyaltak is az egykori kelet-csanádi polgármesterekkel, akik hajlandóságot mutattak a változásra. A megyegyűlésen a felvetés lekerült a napirendről, sőt, a Csongrád-Csanád megye elnevezést is elvetették az új önkormányzati közgyűlésben. A megye nevét, pecsétjét és zászlaját 1992. november 5-én ünnepi ülésen fogadták el.

A címet érdemes leírni, mert a megye hányatott történelmét foglalja össze képekben. A címer Szegfű László főiskolai tanár, medievista, heraldikus alkotása, grafikai kivitelezője Fritz Mihály szobrász művész. A megyecímer boglárpajzsa közepén Csongrád megye eredeti címere látható. A vágással és hasítással négyelt öregpajzson balra fölül Csanád megye, jobbra lent pedig Torontálé lett elhelyezve. A felső jobb mezőben a Bor-Kalán nemzetség (oroszlán), alul pedig a Csanád nemzetség (sas) mint megyealapítók címerképei láthatók. A címer fölött elhelyezett ötágú korona a vármegyei státust fejezi ki. A címerpajzst tartó heroldalakok (álló fekete sas és aranyoroszlán), mivel a címerpajzsból is megtalálhatók, stílusosan egészítik ki a címet.

A megyeelnevezés vitája 2017-ben izzott fel újra, miután 2017-ben újból felvetették. Ismét összecaptak a két nézet képviselői a sajtóban és egyéb tömegkommunikációs eszközökben. Egyesületünk két kiválósága, Labádi Lajos és Marjanucz László, jelenlegi elnökünk is ellentétes véleményt képviseltek. Hozzászólt Miklós Péter múzeumigazgató, egyetemi tanár is. Végül a megyegyűlés a Csongrád-Csanád megye nevet megszavazta, majd 2017-ben a változtatást a magyar történelmet ismerő és értő Lázár János az országgyűlésben előterjesztette, és az október 3-án ellenszavazat nélkül elfogadta a módosítást 2020. június 4-i időponttal, a trianoni diktátum 100 éves évfordulójára emlékezve.

Csongrád megye szegedi székhelye, funkcionál 2016-tól
(<http://indafoto.hu/k-atys/image/7909631-f1c23b6f>)

Bár a róla szóló kommentek más-más véleményeket fejtenek ki, e sorok írója azonban úgy véli, megyénk új neve jobban kifejezi a Szent István-i örökséget, amire országunknak és népének a mai rendkívüli gondolati zavarokat „termelő” időnkben igen nagy szükség van.

Blazovich László

Irodalom. *Antal Tamás:* A tanácsrendszer és jogintézményei Szegeden (1950–1990). Szeged, 2009; *Blazovich László* (szerk.): Csanád megye levéltára 1710–1950. A Csongrád Megyei Levéltár kiadványai I. Szeged, 1984; *Blazovich László–Kristó Gyula:* A csongrádi régió 1100 éve. Szeged, 1993; *Borovszky Samu:* Csanád vármegye története 1715-ig. I–II. Nagyvárad, 1895–1897; Csongrád megyei önkormányzat évkönyve 1991. Szeged, é. n.; Csongrád megyei önkormányzat évkönyve 1992. Szeged, 1993; Csongrád megye önkormányzatának iratai. Titkársági iratok. MNL Csongrád-Csanád Megyei Levéltára. Szeged; *Kiss Imre:* Egy munkásháztól a városházáig. Önéletírás. Makó, 1989; *Zsilinszky Mihály:* Csongrád vármegye története. I. Budapest, 1897.

Észak-Erdély közigazgatási helyzete a második világháború után

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ KÉNYSZERE

Erdély hosszú évszázadok óta vegyes lakosságú terület volt. A román lakosság már a XVIII. század során abszolút többségbe került Erdélyben. Bár ekkor még csak demográfiai értelemben beszélhetünk arról, hogy a magyarság kisebbségi helyzetbe kényszerült volna. Az 1920-as békediktátum következtében már jogilag is kisebbségnek számított az Erdélyben maradt magyarság.¹ A békerendszer nem teremtette meg az európai politikában a megbékélés lehetőségét. Az Adolf Hitler vezetésével kialakuló Harmadik Birodalom képes volt meghatározó tényezővé válni az 1930-as években újjászerveződő Európában.²

A nyugati nagyhatalmak hozzájárultak ahhoz, hogy a német–olasz döntőbíróság hozzon döntést a magyar területi kérdésekben. A sikertelen magyar–román tárgyalásokat követően Észak-Erdély és Székelyföld újra Magyarországé lett. Az 1940. augusztus 30-án életbe lépő második bécsi döntés értelmében 43 000 km² területet került vissza az anyaországhoz.³ Románia emellett elvesztette egyik legfontosabb szövetségesét, Franciaországot, amely a nyugat-európai harcokban az összeomlás szélére került. A Szovjetunió 1940. június 28-án megszállta Észak-Bukovinát és Besszarábiát. Bulgária pedig megszerezte Dél-Dobrudzsát.

1 *Murádin János Kristóf:* Együttélés vagy asszimiláció? Az Erdélyi Párt viszonya az etnikai kisebbségekkel Észak-Erdélyben 1940 és 1944 között. Közép-Európai Közlemények 2016 (9. évf.) 4. sz. 66.

2 Adolf Hitler minden külpolitikai törekvését sikeresen keresztül tudta vinni. A versailles-i békerendszert már a győztesek sem ítélték meg pozitívan. A Saar-vidék visszaszerzése után több merészebb lépést is tett Németország.

3 *Makkai Béla:* Trianon – „hol nemzet sülyded el...”. Polgári Szemle 2019 (15. évf.) 1–3. sz. 356–360.